

Sygn. akt III CSK 42/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa [...] S.A. w K.
w upadłości likwidacyjnej
przeciwko Towarzystwu [...] sp. z o.o. w K.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 4 października 2016 r., sygn. akt I ACa [...],

1. oddala skargę kasacyjną,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa [...] S.A. w upadłości likwidacyjnej w K. w pozwie skierowanym przeciwko Towarzystwu [...] sp. z o.o. w K. domagał się kwoty 118.580,55 zł z odsetkami ustawowymi od 5 maja 2014 r. wskazując, że kwotę taką - stanowiącą koszt usunięcia usterek, które ujawniły się po ogłoszeniu upadłości Przedsiębiorstwa w obiektach, jakie Przedsiębiorstwo wykonało realizując wiążącą strony umowę o roboty budowlane – wypłacił pozwanej nienależnie w ramach kategorii pierwszej z funduszy masy upadłości.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z 31 grudnia 2015 r. zasądził od pozwanej na rzecz Syndyka kwotę 104.746,56 zł z ustawowymi odsetkami od 5 maja 2014 r., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy ustalił, że 12 kwietnia 2006 r. Przedsiębiorstwo [...] S.A. w K. jako wykonawca, zawarła ze stroną pozwaną jako zamawiającym, umowę o roboty budowlane w postaci zadania inwestycyjnego pod nazwą „Budynek mieszkalne wielorodzinne z częścią usługową, garażami wbudowanymi, drogami wewnętrznymi wraz z miejscami postojowymi z wjazdem”. W § 10 umowy wykonawca udzielił zamawiającemu gwarancji jakości na okres 36 miesięcy oraz zobowiązał się do rękojmi przez 37 miesięcy, oba okresy były liczone poczynając od daty odbioru końcowego przedmiotu umowy. W umowie postanowiono również, że zamawiający jest zobowiązany powiadomić wykonawcę o wadach w przedmiocie umowy powstałych w okresie gwarancji i rękojmi, a wykonawca zobowiązany jest usunąć wady w terminie ustalonym z zamawiającym. W przypadku nie wywiązania się przez wykonawcę z powyższego, zamawiający mógł usunąć wady na koszt wykonawcy wykorzystując zabezpieczenie w postaci weksli wykonawcy wystawionych na zabezpieczenie należytego wykonania umowy .

Odbiór końcowy przedmiotu umowy nastąpił 9 lipca 2009 r. Protokół odbioru wskazywał usterki i niedoróbki z terminami ich usunięcia, najdalej do 30 listopada 2009 r.

Postanowieniem z 1 kwietnia 2010 r. Sąd Rejonowy w K. ogłosił upadłość Przedsiębiorstwa [...] S.A. w K., obejmującą likwidację majątku dłużnika.

Poczynając od maja 2010 r. i w dalszych miesiącach, do stycznia 2012 r., pozwana wzywała upadłą spółkę do usuwania usterek i wyznaczała terminy usunięcia, pod rygorem usunięcia usterek na koszt upadłej. Pisma nie zawierały wskazania, czy żądanie związane jest z wykonywaniem uprawnień z rękojmi, czy z gwarancji. Syndyk nie przystąpił do usunięcia usterek, wobec czego pozwana usunęła usterki we własnym zakresie i obciążyła syndyka kosztami, przesyłając faktury. Syndyk z tego tytułu zapłacił pozwanej łącznie 104.746,56 zł, a wraz z wpłatami dotyczącymi obsługi systemu [...] i obsługi biurowej syndyka - 118.580,55 zł.

Postanowieniem z 22 października 2012 r. Sędzia Komisarz odmówił zatwierdzenia sprawozdania finansowego syndyka, między innymi w zakresie kwoty 118.580,55 zł, przedstawionej jako wydatek z tytułu zapłaty za zastępcze usunięcie wad i zobowiązał syndyka do zwrotu tej kwoty do masy upadłości. Postanowieniem z 12 kwietnia 2013 r. Sąd oddalił zażalenie syndyka na postanowienie z dnia 22 października 2012 r.

Pismem z 16 kwietnia 2014 r. syndyk wezwał pozwaną do zwrotu kwoty 118.580,55 zł jako świadczenia spełnionego nienależnie. Pozwana na wezwanie nie zareagowała.

Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy wskazał, że upadłość likwidacyjna wykonawcy obiektu budowlanego w czasie biegu rękojmi i gwarancji nie powoduje utraty przez inwestora roszczeń z tych tytułów, a po stronie upadłego nie skutkuje wygaśnięciem jego odpowiedzialności. Sposób realizacji tych roszczeń jest jednak determinowany przepisami ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2015 r. (Dz.U. Nr 60, 2003 r., poz. 535 ze zm., jedn. tekst Dz.U. z 2015 r., poz. 233; dalej jako u.p.u.n.). Sąd zaakcentował, że odpowiedzialność zarówno z rękojmi jak i z gwarancji zachodzi, gdy w chwili wydania przedmiotu świadczenia wada już w tym przedmiocie tkwiła. Zobowiązanie z tych tytułów powstaje, więc od początku, co oznacza, że dłużnik winien pozostawać w gotowości do świadczenia, a skonkretyzuje się, to jest powstanie obowiązków określonego świadczenia, gdy ujawni się wada tkwiąca w przedmiocie. W sytuacji,

gdy wada ujawnia się przed ogłoszeniem upadłości zobowiązanego z rękojmi lub z gwarancji, a zobowiązany nie usuwa wady, niezaspokojony na chwilę ogłoszenia upadłości zobowiązany wierzyciel ma do upadłego wierzytelność pieniężną (art. 91 u.p.u.n.) podlegającą zgłoszeniu do listy wierzytelności, wymagalną od czasu jej uwzględnienia na liście wierzytelności i zaspokajaną w ramach wykonania planu podziału. Jeżeli wada ujawnia się po ogłoszeniu upadłości, to, w ocenie Sądu pierwszej instancji, również wówczas należy przyjąć, że wobec upadłego wykonawcy aktualizuje się wierzytelność pieniężna, podlegająca zgłoszeniu do listy wierzytelności. Przyjęcie, że czas ujawnienia się wady, tkwiącej od początku w przedmiocie świadczenia, w sytuacji, gdy konkretyzacja związanego z nią roszczenia zależy od zgłoszenia wady przez uprawnionego, prowadziłoby do zmiany statusu roszczenia na zobowiązanie masy upadłości zaspokajane, co do zasady, poza planem podziału, a więc w kierunku korzystniejszym niż status roszczeń pozostałych wierzycieli upadłego; podlegałoby, bowiem ono zaspokojeniu w ramach kosztów postępowania upadłościowego. Sąd zwrócił uwagę, że brak skonkretyzowania zobowiązania na czas ogłoszenia upadłości może wynikać nie tylko z czasu unaocznienia się wady, ale też z zaniechania samego wierzyciela, który może ją ujawnić dopiero po ogłoszeniu upadłości zobowiązanego do jej usunięcia, czego nie można wykluczyć, zważywszy, że wierzycielowi służy wybór czasu zgłoszenia wady. Czas ujawnienia się wady, a ściślej jej zgłoszenia, nie powinien, zatem ważyć.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie można też pomijać, że przyjęcie, iż syndyk miałby wykonywać zobowiązanie z rękojmi lub gwarancji ciążącej na upadłym, oznaczałoby wymóg wykonania tego zobowiązania przez syndyka w naturze. Usunięcie wady wymagałoby pewnego zaplecza technicznego, podczas gdy jego zapewnienie mija się z celem postępowania upadłościowego. Z tego też względu nie można było przyjąć, że po ujawnieniu się wady po ogłoszeniu upadłości, syndyk wstępuje w miejsce upadłego. Wierzycielowi pozostaje zatem roszczenie pieniężne, które winien zgłosić do listy wierzytelności.

Zasada równego traktowania wierzycieli upadłego, a szczególnie zaspokajanie ich w uregulowany ustawą sposób, wymaga określonej stabilizacji zobowiązań upadłego, przede wszystkim sprowadzenia ich do zobowiązań

pieniężnych na oznaczony czas. Temu służy przepis art. 91 u.p.u.n. i następne, a także art. 246 u.p.u.n. (dotyczący wierzytelności niepieniężnych). Sąd Okręgowy zaznaczył, że ten oznaczony czas, to jest czas ogłoszenia upadłości (art. 91, art. 92 u.p.u.n.) nie jest jednak cezurą ostateczną. Wskazuje na to art. 99 u.p.u.n., uprawniający do dochodzenia należności w drodze zgłoszenia sędziemu komisarzowi roszczenia przez stronę, wobec której syndyk odstąpił od umowy zawartej jeszcze przez upadłego. W tym wypadku konkretyzacja roszczenia także następuje po ogłoszeniu upadłości. Wspiera to wniosek, że ujawnienie się wady w przedmiocie świadczenia upadłego po ogłoszeniu upadłości, powoduje, iż wierzytelność z omawianych tytułów jest wierzytelnością pieniężną wobec upadłego, podlegającą zgłoszeniu do listy wierzytelności. Nawet gdyby przyjąć, w zgodzie z tym, że na wypadek upadłości zobowiązanego z rękojmi, gwarancji, jego zobowiązania z tych tytułów trwają oraz w zgodzie z tym, że według art. 91 u.p.u.n. w zobowiązania pieniężne przekształcają się tylko zobowiązania niepieniężne istniejące na dzień upadłości, to, zdaniem Sądu Okręgowego, należy uwzględnić, iż konsekwencją niewykonania zobowiązań z rękojmi lub gwarancji jest powstanie pieniężnego roszczenia odszkodowawczego, a więc podlegającego zgłoszeniu do listy wierzytelności. Strona pozwana nie zgłosiła do listy wierzytelności roszczeń z tytułu wad obiektu, lecz wezwała syndyka do ich usunięcia przez naprawę, syndyk odmówił i zaspokoił wysunięte wobec niego roszczenie o pokrycie kosztów usunięcia usterek. Syndyk tym samym świadczył nienależnie, ponieważ brak było podstaw do przyjęcia, że wstąpił w takie zobowiązanie upadłego i jest zobowiązany do spełnienia świadczenia. Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę, że masa upadłości służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego (art. 61 u.p.u.n.), w sposób przewidziany w ustawie. Wierzyciele dochodzą swoich należności od upadłego przez zgłoszenie ich do listy wierzytelności (art. 189, art. 236, art. 244, art. 260 u.p.u.), są zaspokajani z funduszków masy przez syndyka po zatwierdzeniu listy wierzytelności i zatwierdzeniu planu podziału (art. 337, art. 342-346, art. 347, art. 351, art. 352, art. 353 u.p.u.n). Ponadto syndyk ma wyznaczone przepisami ustawy kompetencje (tak w ujęciu przedmiotowym, jak i co do sposobu działania) do zaspokajania należności, które to przepisy go ograniczają, tak w świadczeniach z masy upadłości,

jak i w podejmowaniu czynności prawnych związanych z zarządem masą. Poza planem podziału ma kompetencje zrealizowania należności wymienionych w art. 342 ust. 1 pkt 1 u.p.u.n., na co wskazuje art. 343 u.p.u.n. Roszczenie strony pozwanej nie było taką należnością; wierzytelność nie znajdowała się na liście wierzytelności. Z kolei, o wierzytelności wobec upadłego można mówić, gdy zostanie zatwierdzona w liście wierzytelności (art. 337 ust. 1, art. 260 ust. 2 u.p.u.n.). Przed zatwierdzeniem listy nie można żądać jej zaspokojenia z funduszków masy. Zapłacenie, zatem przez syndyka należności upadłego z pominięciem przepisanej trybu stanowiło obejście przepisów o dochodzeniu należności od upadłego w postępowaniu upadłościowym. Takie rozporządzenie było sprzeczne z prawem, zatem nieważne (art. 58 k.c.), tym samym jako nienależne (art. 410 § 2 k.c.) podlegało zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.

Sąd Okręgowy jednocześnie zwrócił uwagę, że jakkolwiek syndyk wskazywał na zapłacenie pozwanej kwoty 118.580,55 zł z tytułu wad, to ustalono, iż kwota 13.833,99 zł zaspokajała należności masy powstałe po dniu ogłoszenia upadłości, tj. wydatki związane z zarządem masą upadłości, powstałe z czynności syndyka. Kwoty tej nie można było, więc uznać za świadczenie nienależne, syndyk działał tu w ramach swoich kompetencji (art. 343 w zw. z art. 342 ust. 1 pkt 1, art. 230 u.p.u.n.). Co do tej kwoty powództwo podlegało więc oddaleniu.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 4 października 2016 r. oddalił apelację pozwanej. Podzielił w całości zarówno ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji jak i ich ocenę prawną, podkreślając, że w razie ujawnienie się wady po ogłoszeniu upadłości w przedmiocie świadczenia upadłego (obiekt budowlany), zobowiązanie upadłego wynikające z rękojmi lub umowy gwarancji, polegające na obowiązku usunięciu wady, przekształca się w zobowiązanie pieniężne podlegające zgłoszeniu do listy wierzytelności. Zaspokojenie przez syndyka takiej wierzytelności poza wynikającym z ustawy trybem przesądza o kwalifikacji spełnionego świadczenia, jako nienależnego.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwana zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego to jest art. 91 ust. 2 u.p.u.n., w brzmieniu

obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 r. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowania prowadzące do przyjęcia, że ujawnienie się wady po ogłoszeniu upadłości skutkuje przekształceniem się dotychczasowego zobowiązania niepieniężnego w zobowiązanie pieniężne, w sytuacji gdy do takiej konwersji dochodzi tylko wówczas gdy wady istnieją i zostały ujawnione przed ogłoszeniem upadłości. Skarżąca również zarzuciła naruszenie art. 343 ust. 1 w związku z art. 342 ust. 1 pkt 1 u.p.u.n. polegające na błędnej subsumpcji przez uznanie, że świadczenie spełnione przez syndyka nie należało do pierwszej kategorii zaspokojenia w sytuacji, gdy roszczenie to powstało w związku z zaniechaniem syndyka, podlegało zatem zaspokojeniu w miarę wpływu do masy upadłości stosownych sum, oraz naruszenie art. 206 ust. 2 u.p.u.n. a także art. 58, art. 410 § 2 w związku z art. 405 w związku z art. 410 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie.

We wnioskach kasacyjnych skarżąca domagała się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zwraca uwagę, że Sąd Apelacyjny za okoliczności niesporne w sprawie uznał protokół odbioru wyszczególniający usterki i niedoróbki, z terminem ich usunięcia do 30 listopada 2009 r. Jako okoliczność bezsporną Sąd wskazał również, że wezwania do usunięcia usterek pozwana kierowała do powoda dopiero po ogłoszeniu jego upadłości. Z takich ustaleń faktycznych wynika niewątpliwy wniosek, zważywszy, że protokół odbioru został sporządzony 9 lipca 2009 r., a upadłość powoda ogłoszono 1 kwietnia 2010 r., że usterki, do usunięcia których była wzywana upadła już spółka, były znane i wykonawcy i inwestorowi (ujawniły się) najpóźniej w dniu 9 lipca 2009 r., a więc przed ogłoszeniem upadłości wykonawcy. Taki stan faktyczny czyniłby bezprzedmiotowym wszystkie rozważania Sądu dotyczące skutków ujawnienia się wad obiektu po ogłoszeniu upadłości. W takim bowiem stanie faktycznym nie budzi wątpliwości, że zobowiązanie wykonawcy do usunięcia wady ulegało na podstawie art. 91 ust. 2 u.p.u.n. przekształceniu w zobowiązanie pieniężne i podlegało zgłoszeniu przez wierzyciela sędziemu komisarzowi, a zaspokojeniu dopiero po umieszczeniu na liście

wierzytelności, w kategorii czwartej. Zaspokojenie przez syndyka długu poza tym trybem oznacza, że wierzyciel uzyskał korzyść bez podstawy prawnej (art. 405 k.c.), co po jego stronie rodzi obowiązek zwrotu. Kierunek wykładni wskazujący, że określony w art. 91 ust. 2 u.p.u.n. skutek w postaci przekształcenia zobowiązań niepieniężnych upadłego w zobowiązania pieniężne nie obejmuje zobowiązań z tytułu rękojmi lub gwarancji wykonawcy robót budowlanych w odniesieniu do tych wad wykonanych robót, które nie ujawniły się do dnia ogłoszenia upadłości, należy ocenić jako ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2010 r., I CSK 114/10, OSP 2012, Nr 2, poz. 19; z dnia 19 stycznia 2011 r., V CSK 204/10, nie publ.; z dnia 8 lipca 2011 r., IV CSK 40/11, nie publ.; z dnia 17 grudnia 2015 r., I CSK 1005/14, nie publ., z dnia 11 marca 2016 r., I CSK 137/15, nie publ.).

Zważywszy jednak, że strony toczyły spór w sytuacji, gdy tak w pozwie jak i w sprzeciwie od nakazu zapłaty i w dalszym toku postępowania była mowa o wadach obiektu, które ujawniły się po ogłoszeniu upadłości, przyjąć trzeba, że stan faktyczny przytoczony przez Sąd Apelacyjny jako niesporny został, w zestawianiu ze stanem faktycznym ustalonym przez Sąd pierwszej instancji, odtworzony nieściśle, skrótowo. Mając na uwadze, że Sąd Apelacyjny jednocześnie wskazał, że aprobuje ustalenia Sądu Okręgowego, a w skardze kasacyjnej skarżący nie zarzuca naruszenia przepisów prawa procesowego, kwestionując ocenę prawną odnoszącą się do stanu faktycznego, z którego wynika, że wady obiektu ujawniły się po ogłoszeniu upadłości, Sąd Najwyższy odniesienie się również do tej oceny.

Sąd Najwyższy nie zajmował się dotychczas kwestią trybu zaspokajania roszczeń z rękojmi i gwarancji w sytuacji, gdy wady obiektu ujawniają się po ogłoszeniu upadłości. Wrażliwy pogląd pozwalający przyjąć - również w odniesieniu do roszczeń z rękojmi i gwarancji dotyczących wad obiektu budowlanego - że po ogłoszeniu upadłości odpowiedzialność wykonawcy z tych tytułów nie wygasa (por. wyrok Sądu najwyższego z dnia 22 listopada 2002 r. IV CKN 1488/00, nie publ.). Prawo upadłościowe i naprawcze rozstrzyga jedynie o niepieniężnych długach z tych tytułów, o ile długi te istniały już w chwili ogłoszenia

upadłości wykonawcy; stanowi, że ulegają one przekształceniu w dług pieniężny (art. 91 ust. 2 u.p.u.n.).

Utrzymywanie się po ogłoszeniu upadłości odpowiedzialności wykonawcy z rękojmi i gwarancji, powoduje, że ujawnienie wady w obiekcie po tej dacie ma ten skutek, iż powstaje obowiązek zrealizowania roszczenia podniesionego przez uprawnionego, zwykle roszczenia o usunięcie wady. Obowiązek usunięcia wady, która ujawniła się po ogłoszeniu upadłości jest konsekwencją utrzymującej się odpowiedzialności z rękojmi lub gwarancji i jest długiem własnym upadłego. Co oczywiste, dług taki nie podlega mechanizmowi przewidzianemu w art. 91 ust. 2 ustawy.

Skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego prawo upadłościowe i naprawcze reguluje m.in. w art. 98 ust. 1. Wskazany przepis dotyczy sytuacji, w której syndyk wykonuje zobowiązanie wynikające z umowy zawartej przez upadłego niewykonane w dniu ogłoszenia upadłości. Jest to więc sytuacja w pewnym stopniu podobna do badanej, czyli wykonania zobowiązania wynikającego m.in. z umowy zawartej przez upadłego, zobowiązania, które na datę ogłoszenia upadłości nie było wykonane (ponieważ jeszcze wówczas nie istniało). Regulacja objęta powołanym przepisem dotyczy umowy wzajemnej; należność wynikłą z wykonania umowy przez syndyka ustawa sytuuje w kategorii pierwszej zaspokajania (art. 342 ust. 1 pkt 1 ustawy), zrównując ją z długami masy upadłości

W stanie prawnym, jaki obowiązywał w sprawie, ustawa nie zawierała przepisów dotyczących wykonania przez syndyka umowy zawartej przez upadłego innej niż umowa wzajemna, nie przewidywała uprawnienia syndyka do odstąpienia od umowy innej niż wzajemna, ani nie regulowała sytuacji, gdy obowiązek świadczenia wynikał z ustawy, jako następstwo umowy zawartej przez upadłego. Zwraca jednak uwagę, że również i wówczas przepisy prawa upadłościowego i naprawczego istotnie modyfikowały cel wykonania zobowiązania, którym, według zasad ogólnych, jest zaspokojenie interesu wierzyciela. Zadaniem syndyka nie jest wykonanie zobowiązań upadłego w sposób zaspokajający interes wierzyciela, ma on obowiązek sprawdzenia czy wykonanie umów jest korzystne dla celów postępowania upadłościowego. Od decyzji syndyka zależy utrzymanie określonych

zobowiązań, jeśli będzie to korzystne dla postępowania. Prawo upadłościowe i naprawcze jest nakierowane na ochronę wszystkich wierzycieli, zawiera przepisy zabezpieczające cel tego postępowania, jakim jest szybka likwidacja majątku upadłego i przepisy, które umożliwiają takie kształtowanie sytuacji prawnej upadłego, która umożliwia efektywne i szybkie spieniężenie majątku. Przepisy ustawy wskazują, że zamiarem ustawodawcy było przyjęcie, iż umowy zawarte przez upadłego, o ile nie wygasają, powinny być rozwiązane, chyba że w szczególnych okolicznościach ich kontynuacja przyniesie realny zysk. Jeżeli przy realizacji celu postępowania upadłościowego sytuacja wierzyciela ulega przeobrażeniu na jego niekorzyść, należy przyjąć, że powinien on mieć tyle praw ile pozostali wierzyciele.

Przyjmując, odpowiednio do unormowania z art. 98 ust. 1, że obowiązki z rękojmi i gwarancji powinien wykonać syndyk, zauważyć równocześnie trzeba, że zaspokojenie wierzyciela przez spełnienie przez syndyka świadczenia niepieniężnego w naturze - jako ujawnionego po ogłoszeniu upadłości skutku zawartej przez upadłego umowy - może, w świetle art. 343, nasuwać wątpliwości. Przepis nie pozwala bowiem na zaspokojenie przez syndyka roszczeń niepieniężnych w pierwszej kategorii, ponieważ stanowi że syndyk zaspokaja należności pierwszej kategorii w miarę wpływu do masy upadłości stosownych sum, co wskazywałoby, że w tej kategorii mogą być zaspokajane tylko wierzytelności pieniężne. Prowadziłoby to do wniosku, że zaspokojenie wierzyciela przez spełnienie przez syndyka świadczenia w naturze, byłoby, wobec treści wskazanych przepisów, niemożliwe. Przy takiej koncepcji, uwzględnić należałoby, że nie byłaby to niemożliwość świadczenia, która, zgodnie z art. 475 k.c., skutkowałaby wygaśnięciem zobowiązania, prowadziłoby to bowiem do stanu, w którym sytuacja wierzyciela ulegałaby przeobrażeniu na jego niekorzyść; wygaśnięcie roszczenia należy zatem wykluczyć. Z kolei zastosowanie art. 471 k.c. budzi wątpliwości z uwagi na to, że niewykonanie zobowiązania byłoby tu następstwem okoliczności, za które syndyk nie ponosi odpowiedzialności. Nie oznacza to jednak, że wierzyciel pozostawałby bez ochrony, jego sytuacja nie powinna być gorsza od sytuacji pozostałych wierzycieli biorących udział w postępowaniu upadłościowym. Stąd też we wskazanej więc sytuacji, ale również w sytuacji, gdy syndyk odmawia

usunięcia wad, co zwykle występuje, gdy nie prowadzi przedsiębiorstwa, nie ma odpowiedniego zaplecza technicznego albo też odmawia wykonania świadczenia w naturze stwierdzając, w ramach swoich kompetencji, że wykonanie obowiązków z rękojmi lub gwarancji nie przyniesie masie upadłości korzyści i nie stworzy warunków do efektywnego i szybkiego spieniężenia majątku upadłego, przyjąć należy, że mamy do czynienia z sytuacją analogiczną do wynikającej z art. 99 u.p.u.n., to jest sytuacji, gdy syndyk odstępuje od umowy, odmawia wykonania świadczeń z umowy wzajemnej. Wówczas wierzycielowi przysługuje wierzytelność odpowiadająca wysokości należności z tytułu wykonania zobowiązania i poniesionej straty (art. 99 zdanie drugie). Tak więc w sytuacji gdy na skutek ujawnienia się wady po ogłoszeniu upadłości powstanie obowiązek jej usunięcia (to jest wykonania przez syndyka przysługującego wierzycielowi roszczenia z rękojmi lub gwarancji), a syndyk odmówi wykonania tego obowiązku, wówczas trzeba przyjąć, że wierzycielowi przysługuje roszczenie z tytułu poniesionej straty wynikłej z niemożności uzyskania do dłużnika świadczenia, co zwykle będzie odpowiadać kosztom zastępczego usunięcia wad. Taka wierzytelność podlega zgłoszeniu sędziemu komisarzowi.

Przedstawione rozwiązanie uwzględnia interesy wierzycieli w równym stopniu, uniemożliwia uprzywilejowanie tego wierzyciela, który uzyskiwałby zaspokojenie w pierwszej kategorii, gdy wady rzeczy ujawniły się po ogłoszeniu upadłości, kosztem wierzyciela, który uzyskiwałby zaspokojenie w kategorii czwartej, ponieważ wady, z analogicznej umowy, ujawniły się przed ogłoszeniem upadłości. Zapobiega to również sytuacji, gdy dwie wierzytelności z tego samego stosunku prawnego polegałyby dwóm różnym trybom zaspokojenia, w zależności od tego, w jakich datach ujawniały się kolejne wady obiektu.

Biorąc pod uwagę, że tryb dochodzenia i zaspokajania długów upadłego i długów do masy upadłości jest ściśle uregulowany przepisami u.p.u.n., zaspokojenie przez powoda w pierwszej kategorii, z wpływu środków pieniężnych do masy upadłości, roszczenia pozwanej Spółki o zapłatę równowartości poniesionych przez tę Spółkę kosztów usunięcia tych wad obiektu, które ujawniły się po ogłoszeniu upadłości powoda, z pominięciem zgłoszenia do listy

wierzytelności i w kategorii czwartej, nie miało podstawy prawnej. Uzyskana w ten sposób przez pozwaną korzyść (art. 405 k.c.) podlegała, zatem zwrotowi.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji, o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

aj
[aw]